

Kakor tekst, tako tudi slike diha jo tipičnost naših beneških ljudi. Dr. Joža Lovrenčič

KNJIGE KMETIJSKE MATICE

Veliki koledar, V. letnik, je menda izmed vseh koledarjev najbolj smotrno urejen, kar pa ni posebno težko, ker je pač namenjen le enemu — kmetijskemu stanu. Poleg uvodne, ponatisnjene Aleksandrove »Kmečke pesmi« in kratke, a krepko pisane črte Toneta Gasparija »Ponedeljek«, ki se zdi, da je odlomek večje povesti, in še »Začaranega sveta«, premišljevanja o novih in starih čarovnikih, ki ga nekako v poljudnoleposlovnem stilu podaja dr. Franc Derganc, prinaša Koledar zgolj informativne in strokovne sestavke. Tako piše A. Z. o »Novi Jugoslaviji«, Štibler Miloš o »Kmetiskih posojilih in Privilegirani Agrarni banki«, ing. J. Teržan razpravlja o »Socijalni agronomiji, podlagi naprednemu kmetijstvu«, Grm Fran »O pouku gluho-nemcev«, A. Inkret je prispeval »Kuncerejo« s slikami, š. pa sestavek »O pridobivanju mleka«, nakar sledi še poročilo o »Zvezi slov. zadrug v Ljubljani na Zadružni razstavi l. 1929.« in »Politični pregled«. Naslovno stran — Bled ob kmetijskem prazniku 8. septembra — in zglavja mesecev je opremil v svoji znani tehniki M. Gaspari.

J. Bunin: Ponočni pomenek. Povesti. S pisateljevim dovoljenjem prevedel dr. N. Preobraženski. Str. 128.

S težavo sem prebral devet »pomenkov« (Ponočni pomenek, Sanje, Moč, Janez Ihtec, Poslednji dan, Pravljica, Jaz le molčim, Vsakdanjost in Zabota), v katerih naj bi Bunin »kot dovršeni poznavalec ruskega ljudstva prvi posvetil v viharno, maščevalno, obupano dušo ruskega kmeta, medtem ko so slikali poprej najrazličnejši pisatelji z L. Tolstim in Dostojevskim na čelu samo ubogo, a trpečo in tiho »sveto Rusijo«. Tako je označil P. Bunina in še povedal, da je svoj čas vzbudil »hrupno ogorčenje«, kar potrjuje pisatelj sam: »Vsi se bodo spominjali, kako so se takrat zavzemali nad mojimi črnimi, sirovimi, neresničnimi barvami, jih srdito obsojali, a svetlih, dobrih barv niso hoteli videti...« Naj bo tako ali tako: Buninova umetnost me v teh »pomenkih« ni zgrabila in ne prepričala o njegovi veličini. Bi nam moral dr. Preobraženski podati že kaj pomembnejšega kakor te slike, ki so bile napisane od l. 1911—1913 na otoku Kapri. Z njimi nas Bunin ne bo osvojil kakor so nas njegovi tovariši iz »moderne«. Če je prevajalec računal s preprostimi bralci, se je tudi motil: dvomim, da bodo knjigo z veseljem in zanimanjem prebrali.

Priznati moram dr. Preobraženskemu, da obvlada naš jezik v besednem zakladu, a njegovega duha, ki se očituje v skladnji, ni še doumel. Mogoče je baš to, kar povzroča, da je knjiga neprebavna in zabriše avtorjevo ceno. Nepregledno je število sintaksnih napak, tudi slovničnih in še germanizmov ali rusizmov na kupe, da bi jih mogel tu navajati. Čudim se uredniku, kako je mogel pustiti tako knjigo v svet! Da korektura ni bila vestna, priča tudi nekaj mest, kjer se vrste ponavljajo.

Življenje čebel. Po Maur. Maeterlinckovi knjigi »La vie des abeilles« priredil Jos. Wester. (Zapiski, zv. II.) Str. 99. Knjiga, ki je bodo naročniki veseli in jo bo z zanimanjem bral sleherni,

kateremu pride v roko. V »Predgovoru« nam W. govori o knjigi in pisatelju ter pove, kako je priredil slovensko izdajo »našemu preprostemu čitatelju«. Prav je, da spoznamo Maeterlincka tudi po tem rekordnem delu. To strokovno — ali strokovnjaško? — poetično filozofsko kramljanje, ki nas ne utruja, poslušamo »Pred panjem«, ob »Roju«, »Novem domu«, »Mladi matici«, med »Svathenim poletom« in ob »Pokolju trotov« in se čudimo in strmimo... Tudi prireditelju se čudimo, kako spretno se giba v »kraljestvu čebel«. Res se zahvaljuje prof. I. Verbiču, a vendar! — Je pač že l. 1904. v Slov. čebelarju modroval po Bölscheju o čebelah! Vkljub vsemu bi pripomnil prav radi »našega preprostega čitatelja«, da bi bilo dobro, ako bi prireditelj opustil ali vsaj vedno tolmačil tujke, dalje je nepotrebna označba »čebelni« panj (večkrat v prvi polovici knjige) in »živalni« panj. V apostrofiranju: narodič mali, tako resni in globoki (str. 25) je »mali« odveč, pri naslednjih pridevniki pa bi rabil nedoločno obliko ali še bolje: zavisni stavek! Istotam bi »tiste« probleme in v »tistem« trenutku zamenjal z »one« in »onem«, potem »sladličarno« s sladličarno. »V katero se podajajo« (53) je pač tudi v iterativni obliki germanizem. »Skrajnje« za skrajno (str. 18 in 72). Malenkosti so to — ne bodo motile.

Inž. Josip Teržan: Kmetovalčev svetovalec. Str. 122. V »Predgovoru« beremo: »Kmetovalčev svetovalec« ne nudi celotnega nauka v nobeni panogi poljedelstva, daje pa najrazličnejše mgljaje, kaže na stanje poljedelstva drugod in hoče navajati našega kmeta k razmišljanju in računanju.« **K**oledar, Nočni pomenek in Življenje čebel so tisk J. Blasnika nasl., Kmetovalčev svetovalec pa Učiteljske tiskarne. Dr. Joža Lovrenčič

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE

Ljudska književna družba, nelegitimno nazvana Cankarjeva, se je v vrsti že obstoječih predstavila najbolj klavirno in splošni nivo njenih publikacij pomeni najnižjo stopnjo, kar zadeva kvaliteto. Tudi če upoštevamo ljudsko-prosvetni namen in značaj podobnih ustanov, se ne moremo odreči najosnovnejši zahtevi, da mora namreč vsako kulturno prizadevanje, bodisi ideološko usmerjeno tako ali drugače, temeljiti na kvaliteti in to prav tako v človeško-etičnem kakor tudi oblikovnem pogledu. Tako zvane »naše« kulture ne priznamo ne tu ne tam in interesi kogarkoli za nas niso merodajni. In kulture v službi interesov že načelno ne poznamo in ne priznamo. To poudarjamo, ker se zdi, da usmerjenost Cankarjeve družbe po svojem kulturnem umevanju prav temelji na tistih napačnih osnovah, na katere je — žal ne brez uspeha — skušal postaviti slovensko kulturno življenje predvsem naš družabno-politični razvoj. In če se danes proti osnovam vsega kulturnega reakcionarstva bori ne več samo poedinec, marveč naša splošna sodobna kulturna zavest, ali ni potem obupno, če se naslanja nanje izobrazba enega dela slovenskega proletariata? Pri tem se spomniš nehote Cankarjevih besed: »Daleč je še dan, ko vstane ozdravljeno in razširjeno to propalo podjetje slovenske duševne kulture; ozdravilo in razširilo pa ga bo slovensko ljudstvo!« e pa pod novo firmo stari, preživeli duh meščanstva, ki se je v publikacijah Cankarjeve družbe razodel na najočitnejših mestih, to je v ideološkem

poudarku Koledarja in pa v leposlovni povesti. Posebej pa moram poudariti, da moj očitke ne zadeva poljudno-znanstvene brošurice, ki vsebuje kratek in stvaren zgodovinski pregled »Kako je nastalo današnje delavstvo in njegovo gibanje« (dr. Drag. Lončar) in pa statistično dopolnjeno skico o »prebivalstvu in gospodarstvu Slovenije« (Filip Uratnik). In čeprav Jack London ni ravno vzorno predstavljen — uvod je napisal prevajavec T. Seliškar —, bodo njegove novelice zaradi jasne stvarnosti vendarle za marsikoga prijetno čtivo. Tudi Koledar je dober zlasti v ilustrativnem delu, kjer so poleg slovenskih (T. Kos Pirnat, Maleš, Čargo, Serajnik, N. Vidmar, R. Šubie) zastopani predvsem tuji umetniki (Käthe Kolwitz in drugi). Kakor slike, naj bi služil osnovnemu socialnemu nastroju in obeležju tudi leposlovni in poučno-informativni del, v katerem pa je prav tako skoraj da manj izvirnega kot prevedenega. Ni pa mogoče reči, da bi bilo vse slabo izbrano. Prav zato je škoda, da je enotnost in tudi stvarnost Koledarja uničil tisti ideološki poudarek, ki mu ga dajejo docela nepotrebno uvrščene materialistično-ateistične plitvosti, a tudi njegova slovensko-kulturna usmerjenost in opredeljenost. V mislih imam zlagano obrambo Ivana Cankarja in pa članek o slovenski socialni književnosti. Revizija slovenske meščanske kritike o Cankarju je na Slovenskem izvršeno dejstvo, radi česar izgubi zapoznela in vrhu vsega še žurnalistično plitva »socialistična« rehabilitacija Cankarjeve umetnosti ne le ves stvaren zmisel, marveč zaradi namišljene naprednosti predvsem tudi vso etično upravičenost. Isto velja za članek o slovenski socialni književnosti, ki je pisan diletantsko in nestvarno in razodeva od odstavka do odstavka očitno pomanjkanje ne le zgodovinskega in literarno-estetskega znanja, marveč tudi čuta za objektivnost in etično poglobitev v sodbah. Avtor rajši daje duška osebnim in strankarsko zanesenim geslom. Tu se ne morem spuščati v posameznosti, kajti v spisu je preveč netočnosti in gorostasnosti; a potrebno bo postaviti nasproti popolnoma novo, nepropagandno podobo slovenske socialne književnosti.

Leposlovno povest Cankarjeve družbe »Daj nam danes naš vsakdanji kruh...« je napisal Angelo Cerkenik. Delo sloni na miselnih osnovah in pisatelj celo sam podčrtava tendenco. Le-ta mu narekuje tudi zgodbo ter ne teče iz lastne zakonitosti, radi česar pogrešamo vsake življenjske verjetnosti in psihološke poglobitve ali vsaj utemeljitve. Pisateljevo geslo, ta Prokrustova postelja, na kateri vsak dogodek in vsaka oseba dobi zaželeno obliko, je imperativ njegovega namišljenega »ustvarjanja«. Povest ni drugega nič nego reporterski protest, proti komu in čemu, ni vedno jasno. Toda ta protest je zgolj plehka polemika brezsilnega, zagrenjenega duha, in ne razodeva svobodnega pogleda etičnega upornika in glasnika novega reda. Povest ni pisana z vidika človečnosti — izraz je v tem, da ni ustvarjena — zato se upira tudi tam, kjer miselno ne nasprotuje. Delo je brez vsake literarne vrednosti, manjka celo prvi predpogoj vsakega pisatelja, namreč lep in izoblikovan jezik, ki ga je avtor zanemaril do skrajnosti. France Vodnik

Opomba k Domu in svetu, 1950 str. 49: Ni sicer navada, da bi se ocene popravljale, vendar je

včasih potrebna izjema. Kritik moje knjige o življenju pravi: »Vendar ni prav, če imenuje (A. Ušeničnik) moderno znanost »nizkotno in neumno«... Moderni so rešili to vprašanje na svoj način, če ga niso na krščanski način, ni njihova krivda v nizkotnosti in neumnosti, gotovo pa je v njih več krščanstva, kot se sanja logičnemu razumu.« Na te očitke (ki se mi zde zelo težki) naj ugotovim: 1. Ko bi bil kje dejal o »modernej znanosti«, da je »nizkotna in neumna«, bi mogel biti to le nesrečen lapsus calami ali grd tiskovni pogrešek, zakaj takšna trditev je prav tako proti mojim nazorom kakor proti vsemu značaju moje knjige. A kolikor sem mogel dognati, tega v knjigi nikjer ni. Rabil sem sicer nekje izraza »nizkoten« in »plitven«, a ne o moderni znanosti, ampak le o življenjski filozofiji nemškega kemika Ostwalda. Toda kako naj imenujem filozofijo moža, ki mu ni človeško življenje prav nič drugega kakor priroden energičen proces, ki pa zlorabi besedo »religioznost« in oponaša krščanstvo z »nedeljskimi pridigami« ter je hotel pred vojno menda celo zidati monističen »tempelj«? Da je imenoval zoolog Brauer ateistično predstavo o svetu »preneumno«, za to pa nisem jaz odgovoren. — 2. Prav tako v knjigi ne ocenjujem moralne odgovornosti modernih filozofov, temveč presojam samo njih nazore o zmislu življenja (psihologija moderne nevere je svoje, težko vprašanje). — 3. Zato tudi ne ocenjujem njih praktičnega krščanstva. Človek, to dobro vem, ni tako logično bitje, da bi se v njem vedno popolnoma skladalo mišljenje in življenje. So ljudje s krščanskimi življenjskimi nazori, a malo krščanskim življenjem, a so tudi ljudje ateističnih nazorov, ki pa so radi srečne nelogičnosti mnogo boljše kakor njih nazori. Vendar se pa ideje izkušajo psihološko tudi v življenju bolj in bolj uveljaviti, zato so idejna vprašanja tako pomembna.

A. Ušeničnik

Popravek. V oceni Knjige o življenju v št. 1—2 DS stoji, da imenuje dr. Ušeničnik »moderno znanost nizkotno in neumno«, pa to ni točno; namesto »moderno znanost« mora stati: »moderno naziranje imenuje nizkotno in neumno«. Ugotovitev stoji na str. 146. Knjige o življenju in sloni na trditvi, da idealisti očitajo materialistom nizkotnost, materialisti pa idealistom neumnost.

Dr. J. Šile

SRBSKOHRVATSKO SLOVSTVO

[Radovan Košutić: San male Vide. II. izd. Beograd. Cvijanović, 1928 — Radovan Košutić: Zemlja Bola. Beograd. Cvijanović, 1929 — Sibe Miličević: Veličanstveni beli brik Sveti Juraj. Roman. Beograd. Izd. Sveslovenske knjižarnice, 1928 — Milan Kšanin: Zaljubljenici. Beograd. Izd. »Narodne misli«, 1928]

Kakor sem sicer pričujoče štiri knjige prav za prav po naključju vovkiral v svoj članek, vendar jih veže neka enotnost, ki jo je tembolj treba poudariti, ker so to dela različnih pisateljev, različna po vsebini in obliki, pa si kljub temu sorodna in bližnja po istem duhu, ki jim je dal pečat svojstvenosti. Ta svojstvenost je nacionalni, plemenski element, ki tvori osnovo, nastroj in filozofsko usmerjenost tem delom, prav značilnim za smer in težnjo sodobnega pesniškega udejstvovanja.